

Kántás Balázs

Egyensúlyozás a határon

Palágyi László *Határon innen* című kötetéről

Palágyi László első kötete a fiatal kortárs magyar irodalom fontos eleme lehet. A puritán kivitelben megjelent, világosbarna kis kötet harminc verset és tíz prózaverset tartalmaz, két ciklusra tagolva a könyvet.

A felvidéki születésű, alig húszéves fiatal költő verseinek alapélménye az utazás. A *Határon innen* verseit olvasva olybá tűnhet, Palágyira erős hatást tett Arthur Rimbaud, a pályáját fiatalon félbehagyó francia szimbolista költő személye és életrajza, ám sokkal kevésbé költészete. Palágyi versei elsősorban gördülékeny, a tudatos metrikai szerkesztést nélkülöző szabadversek, melyekben mégis feltűnik néha egy-két rím, ám ezek nem a forma kedvéért, hanem sokkal inkább ösztönösen kerülnek helyükre.

A kötet első, versekből álló ciklusa a *Gyufák* címet viseli. Illusztris, őszinte hangon megszólaló, ám a felesleges pátoszt nélkülöző szerelmes vers a *hozzád élni át*, s jól, a túlzásokat mellőzve szerkesztett, a kötet úgymond nagy versének is tekinthető szöveg a fiatal költő világhoz való viszonyát megfogalmazó, a személyiség önmaga felé intézett kérdéseire választ kereső *utazások*. Az első ciklus címadó, ugyancsak afféle ön- és létmeghatározó poémája a három kisebb részre tagolódó *gyufák*, illetve mindenképp figyelmet érdemelhetnek a *vallatás*, a *vén utcazenész tanácsai*, a *reflex* vagy a *jégkorszak* című viszonylag hosszabb, helyenként ugyancsak filozófiai mélységeket feszegető versei. Talán érdemes itt idézni a *reflex* című költemény zárósorait, mely megérzésem szerint a ciklus egyik legjobban sikerült darabja:

*„az első készség kiváltképpen
igazán katatón
de ha szándékosan az is
aztán és nem éppen mert
beszennyezi az előidézem”*

Ilyen letisztult, sallangoktól mentes költő nyelv segítségével vall a fiatal költő saját szorongásairól, világlátásáról. Szokatlan, ugyanakkor mindenképp érdekes megoldás az *előidézem* igét állítmány helyett alanyként szerepeltetni e versmondásban. Az ige nyilvánvalóan valami olyan jelentéssel bírhat e kontextusban, hogy „amit én előidézek”, ám a költői tömörítés megengedi, hogy e szó állítmányból alannyá emelkedjen. Ez a szubjektivitás, nyelvi szubjektum-teremtés megítélésem szerint már most, a szerző első kötetében is tanúskodik a fiatal lírikus nyelvi kreativitásáról, s talán előrevetíti azt is, milyen líranyelvi újításokat várhatunk e még csak most alakuló, hangját kibontakoztató költészettől.

Hangsúlyozandó emellett, hogy Palágyi László érdekes módon nem él a fiatal költőkre oly jellemző túlzásokkal, mesterségesnek ható pátosszal. Habár némely verse erősen képi jellegű, s inkább általános állításokat, létmeghatározásokat, semmint személyes élményeket kísérel meg megfogalmazni, e szövegekben legtöbb helyen nyomát sem látni öncélú és erőltetett nyelvi játékoknak, nem-működő, ok nélkül a szövegbe került hasonlatoknak. Palágyi úgy tesz általános állításokat az életről, az egyetemes létezés mellett természetesen saját életéről is, hogy az az olvasó számára nem hat bölcselkedésnek.

Első olvasásra úgy tűnhet, mintha néhány vers nélkülözné a tudatos szerkesztettséget. Ez talán így is van, ám ennek ellenére e szövegek remek arányérzékről és valamiféle ösztönös költői fegyelmezettségről tanúskodnak. Palágyi nem mond többet, mint amennyit az adott vers elbír, nem terheli túl szövegeit, és bár fiatal szerzőként néha azon a bizonyos határon billeg, kötete címéhez híven mégis *határon innen* marad.

A kötet második tematikus egysége az *egy pohárnyi vízözön* címet viselő, mottójául egy Rimbaud-idézetet választó prózavers-gyűjtemény. A tíz rövid szöveg lapszéltől lapszélig terjed, s a kötet első felének a központozást jórészt nélkülöző versei ellenére teljesen szabályosan használja az írásjeleket. Ezek a szövegek talán kevésbé figyelemre méltó lírai termékek, mint a fiatal költő sokkal precízebben szerkesztett, remek arányérzékről tanúskodó „valódi” versei, inkább egy-egy hangulat, gondolat, asszociáció papírra vetett lenyomatainak látszanak. Még ha kissé elnagyoltnak tűnhetnek is e prózaversek, a hang, melyen megszólalnak, mindenképpen autentikus. Talán érdemes néhány mondatot idézni az *Utsoló nyilak a múltba* című prózavers végéről, mely sorok egyúttal a vékony kötet zárósorai is:

„A lovas hamarosan megáll, mert az alkony magába szívja sötét lovának színét. Szemében már úgy vöröslök a naplemente, mint egy stoplámpa fénye az autó üvegén. Megnyugszik a dobogás, nincs többé szükség rá, mert visszhangzik a fülemben. Üresen maradnak a papírlapok, nem kell többé meggyilkolnom a halhatatlan fákat.”

Látszólag itt a költészet egyfajta felszámolásáról van szó. A költő persze nyilván nem tud nem-költői módon megnyilatkozni akár szóban, akár írásban: a költői nyelvhasználat létezése elengedhetetlen lényege. A költészet beszüntetésére irányuló törekvések eddig mind kudarcba fulladtak, sőt, lényegében maguk alkottak újfajta költészetet.

Úgy vélem, Palágyi költészetének elsődleges mozgatórugója a remek arányérzék és a hiteles lírai hang. A költő nem bújik különböző irodalmi álarcok mögé, nem helyezkedik bele különböző szerepekbe, melyek a versek által megkonstruált személyiséget elrejténék. A kevesebb több ősi logikája szerint haladva nem mond többet, mint amennyit mondania kell, nem törekszik bravúrokra, nem ügyeskedik, sokkal inkább fegyelmezett és visszafogott lírikus marad. Éppen ezért gondolom, hogy Palágyi László első kötete mindenképpen remek pályakezdésnek tekinthető, s e pálya a jövőben talán további lírai mélységek elérésére is képessé válhat majd.

(Napkút Kiadó, Budapest, 2010.)